

Aineettomatkin panokset punnittava

(HS, Vieraskynä, 29.6.2008)

Tuottavuusanalyyseissä on sivuutettu puolet yritysten tulevaa talouskasvua varten tehdyistä panostuksista, kirjoittavat Janne **Huovari** ja Mika **Maliranta**.

Suomessa on viime vuosina käyty vilkasta keskustelua maan tuottavuuden ja talouden kasvun lähteistä. Koska kyse on hyvinvointimme aineellisten edellytysten kehityksestä, aihe on yksi talouspolitiikan tärkeimmistä. Kasvun tekijöistä tarvitaan tarkka diagnoosi, jotta voitaisiin kunnolla ennakoita tuleva kehitys ja jopa vaikuttaa siihen.

Suomessa on valmistunut tiheään tahtiin selvityksiä tuottavuuden ja talouskasvun tekijöistä. Selvitysten keskeisin aineistolähde on ollut kansantalouden tilinpitoaineisto. Tästä aineistosta puuttuvat kuitenkin lähes kokonaan aineettomat investoinnit ja siten ne puuttuvat myös aineistoon pohjautuvista analyyseistä.

Tämä on vakava puute monestakin syystä.

Ensinnäkin yritysten investoinnit aineettomaan pääomaan ovat määrältään merkittäviä. Ne koostuvat monista tärkeistä eristä, kuten tutkimus- ja tuotekehityspanoksista sekä investoinneista tuotemerkkeihin, henkilöstön osaamiseen, organisaatioon ja ohjelmistoihin.

Kaiken kaikkiaan aineettomien investointien on useissa maissa havaittu olevan vähintään yhtä suuria kuin investoinnit perinteiseen aineelliseen pääomaan eli koneisiin, laitteisiin ja rakennuksiin.

Viimeaikaisissa tuottavuusanalyyseissä on siis sivuutettu puolet yritysten kaikista tulevaa talouskasvua varten tehdyistä panostuksista. Voidaan kysyä, miten Suomen talouskehitystä koskevat tulokset ja johtopäätökset muuttuvat, kun aineeton pääoma otetaan huomioon?

Ensinnäkin kasvun osatekijät näyttävät erilaisilta: kokonaistuottavuuden vaikutus talouskasvuun on pienempi ja pääoman suurempi, mitä aikaisempien analyysien pohjalta on arvioitu.

Vieläkin tärkeämpi seuraus on, että näkemys talouskasvun eri tekijöiden suhteellisesta merkityksestä sekä vaikutusten viiveistä ja mekanismeista muuttuu. Aineettomien investointien merkitys on vahvistunut ja näyttää vahvistuvan vastedeskin.

Ennen tuottavuuden kasvu tuli suurelta osin siitä, että yritykset hankkivat suurempia ja tehokkaampia koneita. Koneet olivat pitkäikäisiä ja siksi teknologioiden uusiutuminen oli hidasta. Nykyään uudet teknologiat ovat kiinnittyneet enemmän aineettomaan pääomaan, esimerkiksi henkilöstön osaamiseen tai työn organisointiin yrityksessä.

Aineettomien investointien ansiosta uusien teknologioiden tuottavuusvaikutukset tulevat yrityksissä entistä nopeammin näkyviin.

Aineettomaan pääomaan sitoutuneet teknologiat myös leviävät yritysten välillä nopeammin. Esimerkiksi yrityksen myönteiset kokemukset toimivista työn organisointimalleista saattavat levitä muihin yrityksiin työntekijävirtojen välityksellä. Siksi myös työmarkkinoiden toiminta vaikuttaa siihen, miten tuottavuusvaikutukset näkyvät taloudessa.

Kun painopiste siirtyy aineellisista investoinneista aineettomiin, työmarkkinainstituutioiden haasteet muuttuvat.

Työntekijä tarvitsee mahdollisuuksia, kannustimia ja valtaa tuottavuusvaikutusten toteuttamiseen yrityksissä. Toisaalta lisääntyneen vallan myötä työntekijä joutuu ottamaan enemmän vastuuta tuloksista, ja pelisääntöihin tarvitaan lisää joustavuutta.

Työvoiman osaaminen vaikuttaa yritysten aineettomien investointien määrään ja rakenteeseen, ja tätä kautta edelleen työn tuottavuuden ja talouden kasvuun. Tutkimukseen ja kehitykseen sijoitetut

rahat eivät auta, jos yrityksillä ei ole käytettävissä sellaista työvoimaa, joka osaa kehittää tai käyttää uusia teknologioita.

Mitä enemmän talouskasvu nojautuu aineettomiin investointeihin, sitä suurempi osa työntekijöistä tarvitse yhä laajemman valikoiman erilaisia valmiuksia insinööri- ja kauppätieteistä aina yhteiskuntatieteisiin, humanistisiin oppiaineisiin ja taideopintoihin.

Osaaminen on tekijä, jonka avulla tekniset innovaatiot saadaan tehokkaasti käyttöön ja niistä kumpuaville tuottavuusvaikutuksille saadaan myös jatkoaikaa.

JANNE HUOVARI

MIKA MALIRANTA

Huovari on Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen (PTT) ekonomisti ja Mika Maliranta Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen (ETLA) tutkimuspäällikkö.